

למי מותר למכור דמאי בלא לעשר אותו תחילה לדעת רבי מאיר, רק לסיטון התירו למכור דמאי בלא שיעשר תחילה, משום שהכל יודעים שהוא קונה את התבואה מהרבה אנשים, ובתוכם עמי ארצות, שפירותיהם דמאי, [ומאחר שאין חשש שיכשלו בתבואתו, התירו לו למכור בלא להפריש, כדי שלא יוטל עליו הפרשה מרובה כל כך]. אבל בעל הבית אסור למכור דמאי, אפילו כשהוא מוכר במידה גסה כסיטון, כי הקונים ממנו סבורים שמוכר את פירותיו שלו, וכיון שהוא חבר, מחזיקים אותו שעושה את פירותיו, ולא יפרישו בעצמם.

ולדעת חכמים, אם בעל הבית מוכר במידה גסה, [ביבש שלושה קבין, ובלח שווה דינר], דינו כסיטון.

י"מ שכל ההיתרים הללו הם רק כשמוכרים לחברים, אבל לעמי ארצות אסור למכור דמאי בשום אופן. וי"מ שאף לעמי הארץ מותרים הם למכור, [מפני ההפסד הגדול של הפרשת תבואה מרובה], וכמו שמצינו שמותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי.

לקח כמה ככרות מנחתום או פלטר

ובא להפריש תרומה מאחד על השאר

לדעת רבי מאיר, נחתום [=אופה] קונה את כל התבואה שצריך, מאדם אחד, ולכן הקונה ממנו כמה ככרות, אפילו כל אחד עשוי בדפוס אחר, רשאי להפריש תרומות ומעשרות מאחד על כולם, כי כולם דין אחד להם, [אם כבר הופרשו מהם תרומות ומעשרות, הופרשו מכולם, ואם לא הופרשו, לא הופרשו כלל]. ואפילו להפריש מהרעה [שנאפתה אתמול], על היפה [שנאפתה היום], מותר, [משום שתרומה נעשית גם מהרעה על היפה, ובדמאי הקלו אף לכתחילה]. אבל פלטר [=קונה הרבה ככרות מנחתום ומוכר ללקוחות אחד אחד], קונה ככרות מהרבה בני אדם, ולכן מי שקונה ממנו כמה ככרות, אם כולם עשויים באותו דפוס, ניכר שנאפו כולם על ידי נחתום אחד, ויכול הקונה ממנו להפריש תרומות ומעשרות מאחד על השאר, אבל אם כל ככר עשוי בדפוס אחר, יש לחוש שנאפו על ידי כמה נחתומים, ולכן הקונה צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל ככר בפני עצמו, ואינו יכול להפריש מאחד על חבירו, ואפילו שניהם יפים, שמא האחד מתבואה שלא הופרשו מעשרותיה, והשני מתבואה שהופרשו מעשרותיה, ונמצא תורם מהחיוב על הפטור או מהפטור על החיוב.

ולדעת רבי יהודה, אין חילוק בין נחתום לפלטר, ושניהם, פעמים לוקחים הכל מאדם אחד, ופעמים לוקחים הכל מכמה בני אדם, ומעתה אם לקח כמה ככרות העשויים באותו דפוס, או שלקח כמה ככרות השווים ביום אפייתם, מסתבר שנאפו מאותה תבואה, ומותר להפריש תרומות ומעשרות מזה על זה, אבל כשיש בין הככרות שני שינויים, [א] שאינם עשויים באותו דפוס, [ב] שהאחד מהיום והשני מאתמול, יש חשש שנאפו משתי תבואות שונות, שהאחת כבר הופרשו מעשרותיה, והשניה לא, ולכן אינו יכול להפריש מככר אחד על חבירו, שמא מפריש מהחיוב על הפטור, או מהפטור על החיוב.

דברים שאין להם אונאה

איסור אונאה למד מהכתוב, "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תִּזְנֶנּוּ אִישׁ אֶת אָחִיו", ומתוך הכתוב הזה, יש ללמוד שלא בכל דבר יש איסור אונאה.

א. "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר" – הכוונה לדבר שמכירתו היא לצורך השתמשות בגופו, להוציא שטרות שאינם עשויים לצורך השתמשות בהם, אלא לראיה על ההלוואה.

י"מ שיש מכאן ראיה, שמכירת שטרי חוב מועילה מהתורה, שאם לא כן, לא היתה התורה מלמדת שאין דין אונאה במכירת שטרות, שהרי אין מכירה כזאת כלל. וי"מ שאין כוונת התורה למעט אונאה במכירה של שטרי חוב, כי באמת אין מכירה כזו מהתורה אלא מדברי חכמים, והפסוק בא למעט עניין אחר, והוא שמי שהלווה לחבירו על פה, ובא אחר כך לכתוב שטר על ההלוואה, אין אונאה למחיר שהלווה יכול לבקש ממנו על כך, וכן מי שלווה מחבירו בשטר, ובא אחר כך לבטל את השטר, ולעשות את ההלוואה כהלוואה בעל פה, אין אונאה למחיר שהמלווה יכול לבקש ממנו. ולפירוש רבינו חיים, כשיש ללווה קרקע, חלה מכירת שטר החוב מהתורה, כי המכירה היא מכירת שעבוד הקרקע, אבל כשאין ללווה קרקע, לא חלה מכירת שטר חובו מהתורה אלא מדברי חכמים.

ב. "קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ" – הכוונה לדבר המטלטל ונקנה מיד ליד. [שבכל מקום שנאמר בו "יד", הכוונה ליד ממש, אלא אם כן מוכח אחרת, כגון "ויקח את כל ארצו מידו", שאין הכוונה ליד ממש, אלא לרשות, משום שלא יתכן שהיתה כל הארץ בתוך ידו], ומכאן יש ללמוד, שאין דין אונאה במכירת קרקעות שאינן מטלטלים.

ג. ונאמר במקום אחר לעניין עבדים,

"והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה", להקיש עבדים לאחוזה קרקע, ומההיקש הזה יש ללמוד שאין אונאה למכירת עבדים, כשם שאין אונאה למכירת קרקעות.

ד. "אל תונו איש את אחיו" – מכאן שאין דין אונאה אלא במקח וממכר של שני הדיוטות, אבל המוכר או קונה מהקדש אין לו דין אונאה.

לדעת רוב האמוראים בגמרא, כל אלו שאינם בכלל איסור אונאה, אם מכרם וטעה בהם בכדי אונאה, אין מחזיר האונאה.

ולדעת רב חסדא [בדף נ"ז], כשנתמעט הקדש מפרשה זו, לחומרא התמעט, ומאחר שאין בו דין אונאה, אפילו תהיה הטעות בפחות מכדי אונאה, מחזיר את האונאה. [וללישנא אחת בגמרא גם ריש לקיש סובר כן].

אונאה בשכירות

במסכת עבודה זרה מבואר, ששכירות אינה כמכירה גמורה, ולכן ישראל ששכר פרה מכהן, מותר להאכילה תרומה, כדין פרת כהן, וכן ישראל אסור להשכיר דירה לנוכרי, שמא יכניס לשם עבודה זרה, ויעבור הישראל באיסור, "לא תביא תועבה אל ביתך".

אולם לעניין אונאה, שכירות שווה למכר, וכשם שיש איסור אונאה במכר, כך יש איסור אונאה בשכירות, ששכירות נחשבת כמכירה לזמן קצוב, וכשאסרה התורה אונאה, כתבה "ממכר" סתם, והכתוב הזה יתר הוא, ובא ללמד, שלעניין אונאה אין חילוק בין מכר לעולם, למכר לזמן קצוב.

דבר שבמידה ובמשקל ובמניין

לדעת רבא, כל מכירה שפירשו בה מידה או מניין או משקל, ונמצא שלא היתה כמו שפירשו בה, אפילו היתה הטעות פחות משיעור אונאה, המקח בטל, כי מקח שאינו כמו שהסכימו, מקח טעות הוא, וכמי שלא חל מעולם.

ומשמע בסוגיה שאף בקרקעות הדין כן, שלא נתמעטו הקרקעות אלא מדין אונאה, אבל לא מדין מקח טעות.

ומה ששנינו במסכת בבא בתרא, "בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל, פיחת כלשהו, ינכה מהדמים, הותר כלשהו יחזיר מהקרקע", ואין המקח בטל. [א] י"מ שלא מדובר במוכר שאמר מדדתי את הקרקע, ויש בה כך וכך, אלא שמכר את הקרקע בכל אופן, ועל פי אומדן בעלמא היו סבורים שיש בה כך, אבל ידעו שצריכים למדוד לדעת מידתה בדיוק. [ב] ורשב"ם מפרש, שדברי רבא אינם אלא במכירת מטלטלים, אבל במכירת קרקע, אפילו היתה במידה, ונמצאת טעות, אין המקח בטל.

ספיקות בחטים שבקרקע

א. לענין אונאה. מכר לחבירו חטים, באופן שקיבל עליו לזרוע חטים בקרקע הקונה, כפי השיעור הראוי לקרקע, והיה סבור שראוי לה חמש, וכך זרע, ובאמת היה ראוי לה שש, [אין זה מקח טעות, כי כל דבר שתלוי באומדן, שרגילים לטעות בו, אינו כדבר שמידתו קבועה, והאומר אזרע כפי הראוי לקרקע, אינו כאומר בפירוש אזרע שש, ואם כן] נמצא שטעה בשיעור אונאה, [אם עדיין לא הושרשו החטים בקרקע], ספק בגמרא אם יש כאן דין אונאה כמטלטלים, או מאחר שמכירת החטים היא לתוך הקרקע, בטלים הם לקרקע, ונידונים כקרקע, ואין כאן דין אונאה כמכירת קרקע.

ב. לענין שבועת מודה במקצת. מי שנתן לחבירו חטים כדי שיזרע אותם בקרקע שלו [=של הנותן], ואומר לו, נתתי לך שש וזרעת חמש, ואם כן חייב אתה לזרוע עוד אחד. והלה אומר זרעתי חמש ומחצה, ואיני חייב אלא מחצה. ספק בגמרא אם החטים נחשבות כמטלטלים, והנתבע נשבע שבועת מודה במקצת, כדין מי שתבעו אותו מטלטלים והודה במקצתם, או שהחטים שבקרקע בטלות לקרקע, ונחשבות כקרקע, ואין כאן שבועת מודה במקצת, משום שאין נשבעים על הודאה של חוב קרקעות.

ג. לענין חדש. תבואה חדשה שגדלה בשנה זו אסורה, עד שיבוא העומר [בט"ז] בניסן ויתיר אותה. וספק בגמרא אם השליך את התבואה לקרקע, ולא השרישה בו, האם היא נתרת על ידי העומר ככל התבואות, או שהיא בטלה לקרקע, ונחשבת כקרקע, ואין העומר מתיר אותה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

כל הזכויות שמורות ©

מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית